

Textning av ljudfilen om sexuella trakasserier i skolan. Tid: 14.28.

JR: = Jenny Reichvald

HH: = Hilda Hedberg

SG: = Stig Gisslén

KG: = Katja Gilander Gådin

[musik]

JR: Hej och välkomna till den här ljudfilen om sexuella trakasserier i skolan. Vi ska prata om vad sexuella trakasserier är och hur skolan kan arbeta för att förebygga dem. Och först här i programmet har vi med oss Hilda Hedberg 19 år och en av de som startade initiativet #räckupphanden, välkommen.

HH: Tack så mycket.

JR: Varför startade du och dina vänner det här initiativet?

HH: När metoo blossade upp förra året var det nog ingen i min krets som inte pratade om det. så mitt gäng eller vad man ska säga i skolan började prata om att till exempel skådespelare hade sitt egna, vilket var jättebra, och andra yrkesgrupper också. Och då ville vi också starta ett upprop.

JR: Precis, ni fick ju in flera historier i en sluten Facebookgrupp som ni skapade. Och en av de handlade om en nationell ta-på-rumpan-dag, vad fick ni in för andra historier?

HH: Det var flera om just ta-på-rumpan-dagen. Men det handlade om allting från tafsande till våldtäkt så det var liksom alla grader av otillåtna handlingar, fick vi läsa om.

JR: Diskrimineringsombudsmannen DO beskriver sexuella trakasserier som ett uppträdande av sexuell natur som kränker någons värdighet. Det kan

2019-01-17
2 (6)

vara att någon till exempel tafsar eller skickar bilder med sexuellt innehåll. Det kan också handla om ovälkomna komplimanger och anspelningar, eller jargong. Men varför tror du att det ser ut som det gör Hilda?

HH: Vi har diskuterat jag och kompisar att det handlar mycket om den här machonormen, att man ska vara på ett visst sätt i ett killgäng. Om någon är lite ”testo”, eller vilket ord man nu ska använda, och någon annan inte är det så blir det liksom en anledning att reta den personen. Eller den här normen att man ska vara ”killig” och grabbig och att det bara bygger på. Att det triggar ett sånt beteende.

JR: Du har ju sagt tidigare att man måste prata om genustänk i relation till det här. Kan du förklara vad du menar med genustänk?

HH: Om jag utgår ifrån hur det var på min grundskola så var det oftast så att killarna hade mer rum att busa, för det var lite mer väntat från deras håll av typ lärare och personal. Medan om tjejerna var lite trassliga i klassrummet så togs inte det emot på samma sätt, på det allvar som det borde tas på.

JR: Då säger vi välkommen till Stig Gisslén, rektor på Johan Skyttesskolan och Katja Gilander Gådin professor i folkhälsovetenskap. Vi hör här om en ganska nedslående bild som Hilda beskriver. Ser det ut såhär på skolorna Katja?

KG: Ja, vi vet ju att det är vanligt med sexuella trakasserier och metoo satte ju liksom fokus på ett problem som är jättestort men som inte uppstod bara med metoo utan det har ju funnits lång tid innan. Och det jag brukar prata om när jag är ute och föreläser så är det om det här osynliggörandet av sexuella trakasserier som ett problem. Inte bara i skolorna då naturligtvis, det finns ju på en mängd olika områden. Men man brukar ju ofta lyfta fram skolan som ett av de större områdena, eller ett av de områden där det förekommer mest. Och jag upplever att det har funnits en, ja vad ska man kalla det, en ovilja att överhuvudtaget ställa frågor om det här i de frågeformulär, de studieundersökningar som ja... vad man nu har frågat om, om det är elevers hälsa eller trygghet eller vad det kan röra sig om. Det är väldigt, väldigt vanligt, ingen är förvånad om det dyker upp frågor om det som man förr kallade mobbning, eller kränkande beteende. Men att ställa frågor om sexuella trakasserier upplever jag att det har varit ett oerhört motstånd mot att ta med.

- JR: Har du sett att det finns en attityd att eleverna själva får hantera den här typen av trakasserier?
- KG: Ja, det finns ju en mängd berättelser om det. Så alltifrån liksom tjejerna i lägre ålder, årskurs ett till två och som går till fröken och säger vad de blivit utsatta för och läraren säger – ja men säg åt dem. Eller ja, ja eller förklarar bort det med – ja men du vet pojkar de mognar sen. Sådär, så när jag har intervjuat de här riktigt unga, så det är klart att börjar man få redan då höra att – ja men det här får du ta hand om, eller säg åt, protester, eller bry dig inte, eller det här som de också säger – han kan ju vara kär i dig.
- JR: Men vad är skolans ansvar på området då?
- KG: Ja om någon säger att de har varit utsatta för sexuella trakasserier, alltså någonting som räknas inom ramen för sexuella trakasserier så är det skolans skyldighet att utreda. Att dokumentera vad man gör, att se till att det slutar och att följa upp. Det är vad man ska göra. Men när det är någonting som har hänt. Så man måste ju skilja på när det är någonting som har hänt som man måste åtgärda. Eller om man arbetar förebyggande.
- JR: Stig Gisslén, Hilda berättade här om vuxna i skolan som inte ser. Vad tänker du om det?
- SG: Jag tänker att då har man misslyckats som skola. Skolans ansvar är att vi ska säkerställa att alla elever och personal känner sig välkomna och trygga. Och det som är intressant är också det Katja tar upp att det är viktigt alla dagar, hela grundskolan, från det eleverna kommer i förskoleklass till årskurs nio. Är det så att man befäster beteende som hämmar inte bara tjejer utan också killar, för det är en fråga för alla. Inte bara tjejer utan också de som inte är heteronormativa som är en ganska stor grupp och som också upplever en utsatthet när man tillåter sånt som inskränker ens frihet som bygger in rädsla. Så att absolut, det är ett jätteviktigt ansvar vi har som jag tycker att vi ska ta, och jag tycker också att vi ska lyfta upp skollagen tydligare. Att skolans ansvar är kunskapsutveckling men också social utveckling. Och vad innebär det?
- JR: Vad är det som gör då att sexuella trakasserier inte synliggörs i skolorna?
- KG: Jag kan börja med att hålla med Hilda om att det beror mycket på att killar konstruerar maskulinitet brukar man ju prata om, på ett visst sätt. Det finns ju en machokultur och det finns olika sätt som man jobbar på för att

2019-01-17

4 (6)

få status som kille. Men det betyder ju också att när det här sker i skolan så finns det också vuxna som faktiskt ser det här och som på något vis accepterar det beteendet. Så då blir det ett problem att det inte finns tillräckligt många vuxna som sätter gränsen och säger att det här är inte okej.

JR: Stig, du ser en förbättring i din skola sen 2012, berätta konkret – hur har ni jobbat med de här frågorna?

SG: När jag kom till skolan 2008 så satte vi genast igång, eller jag såg genast behov av att sätta igång med ett arbete kring värdegrundsfrågor eftersom vi hade så många kränkingsärenden. Och det vi gjorde då, det jag gjorde då var att jag hade intervjuat personal och fick några personal med mig att gå en kompetensutveckling. När den var färdig gick vi igenom hur regler och ordningsregler på skolan skulle fungera. Och från 15 regler gick vi ner till 3 regler. Och det var ganska intressant. Och när de reglerna hade fått fäste att vi ska visa hänsyn till varandra till exempel i vår miljö, så flyttade vi också in värdegrundsarbetet i klassrummet, och värdegrundsarbetet blev en del i vardagen och även i undervisningssituation. Just nu jobbar vi med att utveckla professionalismen eller upplevd professionalism i trygghetsgrupperna, för det är ju så att vi har ju fått medel att utveckla elevhälsoteam som då stödjer kunskapsutveckling. Men vi har inte byggt upp en professionalism hos oss med trygghetsgruppen på samma sätt. Och jag ser det att det är lika viktigt. Det är lika viktigt att bygga upp en trygghet där.

JR: Då måste jag ju fråga om man inte har en sån trygghetsgrupp på sin skola, vilka ingår i trygghetsgruppen?

SG: Man måste säkerställa att det finns representanter från alla arbetslag eller årskurser. Man måste säkerställa att det finns representanter för rasten, och speciellt om man har både yngre och äldre åldrar. Och eventuellt samarbeta med socialtjänsten och med fritidsledare att man har representanter från elevhälsoteamet för att säkerställa att ärenden behandlas på rätt nivå, på rätt ställe. Vissa hänskjuts ju till elevhälsoteamet. Så det handlar om att ta ett helhetsgrepp helt enkelt, och jobba både för elevernas arbetsmiljö men också för personalens. Och rutinerna i skolan ska också ut då på arbetslagsnivå så att vi delar så att säga ett preventivt arbete. För det värsta en skola kan hamna i det är att vi jobbar med akuta ärenden och inte får tid att jobba reflekterande och planerande och till ett önskat läge. Så från ordningsregler, grundläggande basic arbete. Till att

lyfta in hur vi bemöter och beter oss på skolan, in i undervisningen, så känner jag att jag har fått en bättre kvalitet på skolan när det gäller arbetet.

JR: Men ändå då, trots de här förbättringarna så ser ni att pojkarna upplever större trygghet på skolan än flickorna. Hur jobbar ni med det?

SG: Ja det vi har börjat ta in ny är att vi tar hjälp av föräldrarna till exempel. Om vi tar upp samtyckeslagen till exempel i årskurs åtta på föräldramöten. Ja då ser vi till att både föräldrar och elever är med. Att vi har diskussioner när vi träffas och inte bara informationsmöten. När vi jobbar med trygghet i de yngre åldrarna, att vi aldrig delar upp grupper i kön. Att vi ser här att vi säkerställer också att vi har både åldersblandade grupper och åldershomogena grupper, och skapar en naturlig högre acceptans för varandra och varandras olikheter. Så att jag kan känna att jag kan klä mig som jag vill, vara den jag är, byta namn om jag vill under resans gång. Att jag känner mig mer bekväm i det. Så vi har jobbat ganska brett.

JR: Katja, varför är det då viktigt att ta tag i det här så tidigt som möjligt?

KG: Ja, om du, alltså om du inte tar tag i det så finns det ju en risk att det ökar. Alltså att det kanske börjar som en knuff eller en klapp i rumpan, och sen finns det ju risk för att det blir allvarligare och allvarligare om man inte sätter stopp. Och sen är det att man tar tag i det tidigt. Jag menar dels är det då att det finns risk att om man inte sätter gränser och låter det pågå, att det utvecklas en, ja liksom en normalisering att man tänker sig i skolan att det här är någonting jag måste stå ut med, eller det här är någonting som jag har rätt att göra mot andra. Och kommer du in i det att det här är någonting som jag har rätt att göra mot andra, eller jag måste stå ut det. Och så sker det här i skolan där det finns vuxna som ser, det är en offentlig miljö. Och vad är det då som säger att man vet precis hur man ska bete sig när man är i det privata senare när man blir äldre? Så det finns ju amerikanska forskare som menar på att det här hänger starkt ihop. Så vi måste börja jobba tidigt. Och inte tro att det är någonting, en våldtäkt är någonting som bara sker plötsligt från ingenting när man är ja äldre.

JR: Hilda du har ju varit med och lyssnat här, vad tror du skulle behöva göras för att skapa en långsiktig förändring?

2019-01-17
6 (6)

HH: Jag tror jättemycket på det Stig sa om kompetensutveckling för jag och många andra såklart har ju haft lärare som blev färdigutbildade för länge-sen. Också bara gripa in när man ser det minsta lilla, som Katja säger, det börjar ju så tidigt. Och man får inte låta barnen, eller sen de äldre tänja på de här gränserna för att se vad som är tillåtet. Det här busiga beteendet som kan bli superallvarligt. Så liksom ingripande med, från lärarnas håll med barnen och eleverna, och från rektorers håll med vidare utveckling av personal.

JR: Stig, vad är ditt bästa råd såhär avslutningsvis?

SG: Till andra skolledare ska jag säga, det ligger så oerhört tätt ihop, en väl fungerande social miljö med kunskapsutveckling. Om man lägger tid på en bra social miljö så kommer man också få bra resultat. Lägger man tid på att vi är autodidaktiska och stöttar varandra när man ser saker som inte bör förekomma, både som elever hjälper varandra och stöttar varandra, men också personal stöttar varandra, så kommer vi att kunna komma väldigt långt. Men vi måste hela tiden vara uppmärksamma.

JR: Tack Hilda Hedberg, Katja Gilander Gådin och Stig Gisslén. Jag som har intervjuat på uppdrag av Skolverket heter Jenny Reichvald.

[musik]

Skolverket.